

Defensoría
del Pueblo
COLOMBIA

IMA GEGAMKE ZHANEKUNGUI NASHKA MINSHANGAGAN GUI GUAKA ZHANEKUNUKA INGUNA ZHINZHOMA GO NEKANKATUKA

Lengua: D̩m̩na
Pueblo: Wiwa

Bigu meme zhanekunuka tua awakuaga

Umba gegamba SNSM azhingui zhaneshiru; zu zhanasana, shka kinzhən, zen zhiguana binaa nukuawi, shka zume kuazha nukuwaye kangəma zhənakin shka ikua awənka shembuta(DIH) bunanka nuka iyangua zhiyuntshiye zhanekazhinga Defensoria del Puebluga, tua awənuka zhagəntunsha.

Meme zhanekazhinga weningua EGC (Ejercito Gaitanista de Colombia), ACSN (Autodefensas Conquistadores de la Sierra Nevada de Santa Marta) memandzina in gega kusha pueblumburu nukamke, ʉntekumaru zhanguasha awega zhigaguanəmpana nekənuka.

- **Bigu kinkuma meme zhanekazhinga:** Umba gega kənzənga SNSM, anzhengui 21 pueblumburu iyaru kangəma La Guajiranzhe, Cesarnzhe, Magdalenanzhe kənzəngandzinaye meme Zhanekazhinga.
- **Meme Zhanekazhinga bion nawanekənukun:** Meme zhaneshi awənuka, weningua shka zen zhiguana kuazha, nukuawi, shka ʉnte nugakin zume kuazha nukuwaye shembuta shambunanka nukangua zhiyuntshəmpana zhanekənuka.

ʉnzhinaki zhanekənukuazhinga nanu?

Zhanekənukuazhinga Autodefensas Conquistadores de la Sierra Nevada (ACSN), Ejercito Gaitanista de Colombia (EGC) dzanguakandzina win ʉntekuma awega tshikoshəmpana awənuka.

Meme zhanekəmpana ʉwashkəru azhingui zhaneshi shkua shka dzinguaga, ʉgin shka dzinguaga, kəka nazhi antshipana dzune, ekənaka ʉgaguana dzinekənka tshiteshi, ekənaye nekənka kəka nazhi shka dzunahi, dugamburu, kuima, gayandzina (NNAJ) ekənanzhe nazhi iba dzineshishənka kakuzhinahi awənuka.

Shka meme kinzhanən nukandzinaru bimandzinaki nanu

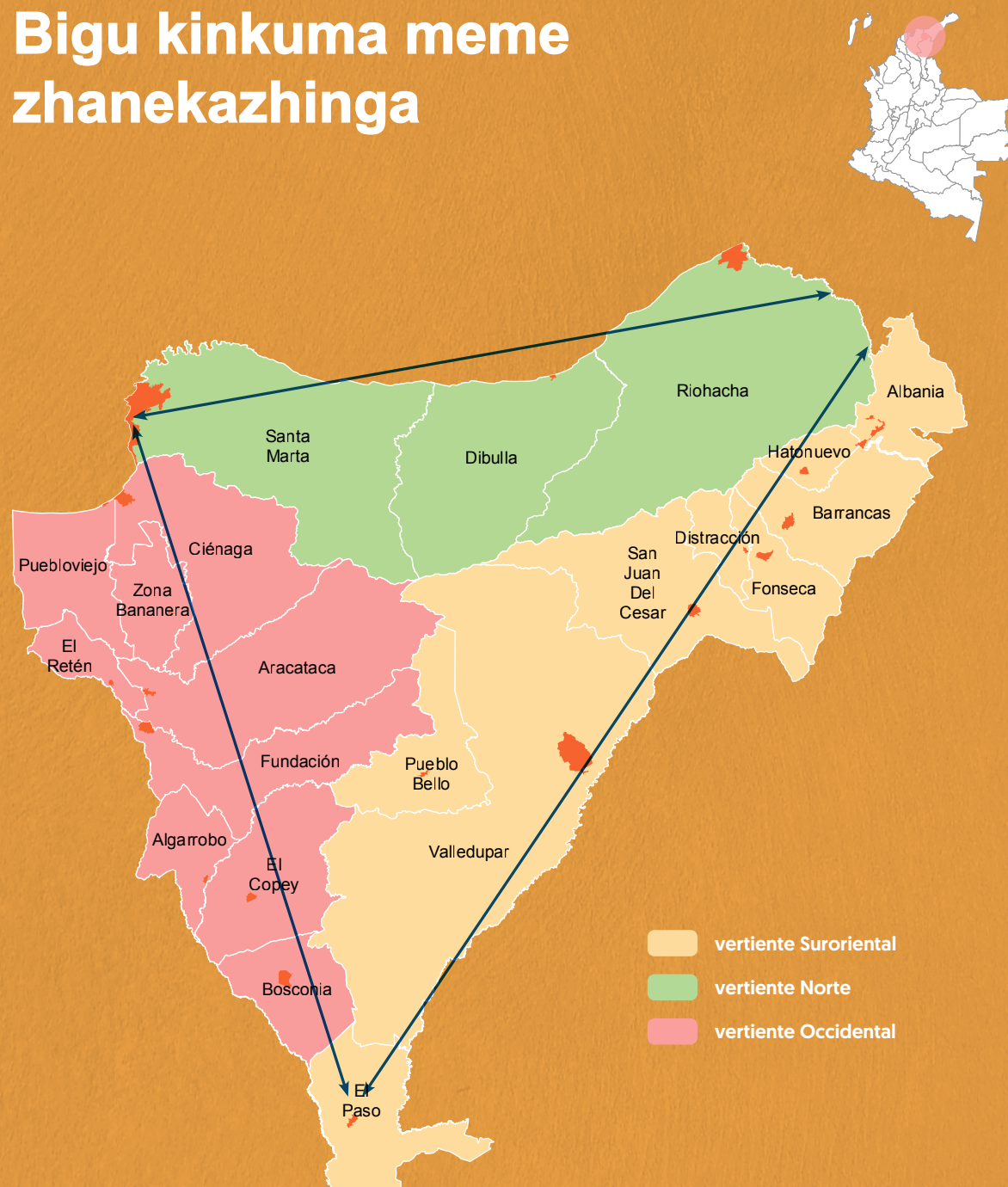
Meme azhi zhanegashkuru shka zu nazhi puebluka, te kakinukerga kuazha nukuawi zhanekumpana awunuka. Shka meme kakinzhanən nukuazhingandzinaru imandzina:

- Sajandzina: Kagəba, Pebu, Kankuamu, Taganga, Ette Ennaka, Wayúu, Zenú, Yukpa, Ingandzina win.
- Shka africazhanashinandzina.
- Shka zhama zhatushkasanandzina, waka sozi iba nekandzina.
- Kəguirakamba, barriumba, veredamba shebunguindzina, kəlimawandzina, sozhindzina, kuima, gayandzina.
- Shka ikua auwaye shembuka ɛgetshəkuagandzina, shka kinzhazhi ukuame dzaikuwaye she zhingonekandzina, Organización dzənkəngo awankandzina.
- Shka agəni ja ɛgaguəngasanandzina (lyandzinaru shka teruanguazi anguga kua menanguazi anguga nekasanandzina)
- Pueblo Rromndzina

**UMBA GEGAMBA
(SNSM) SHKA
ʁNTENUKANDZINA
BIMI ANGUNKA
AWAKUAGA,
ZHINZHOMA
ZHANEKUNGUI
NASHKA
MINSHANGAGANGUI
ZHANEKʁNUKAMBA
GUAKA ZHANEKʁNUKA**

Zhanekungui nashka guaka zhanekʁnukamba zhinguiru ima kangəməmba zhanguashka, ʁnanzhe gulandzina win, umba gegamba meme azhi zhaneshi ukuame, zhakətua, dzinguneka auwaye angonekʁnuka. Ime nekanankaru sajandzinaga, shka africazhana sanandzinaga, temba iba nekandzinaga, kuimandzinaga, menandzinaga, shka LGBTIQ+ ndzinaga, pueblumke kuagandzinaga ʁnzina kakandzingunekanka kagəntuna uwaye angonekʁnuka. Ime nekanankaru bime zume tshikuazha nukuənkə ʁkənzhe kangəməmba, ʁkəna ʁnzina nazhi kuazha dzinukuənkəmbangua kakandzinguneka auwaye angonekʁnuka.

Bigu kinkuma meme zhanekazhing

1

**Gegamba sajanzhe kanguma
kũnzũnaye dumatuegaru
ũnzhina dzinekũnka
Ima kangũmamba
shanguashkanzhe gulandzinaru
imamba dzingunekakuaga
kakũnzũnga:**

- Abu sheyumũn,
ungumakũnandzina,
tũkuandzina, ade, abundzina
dzinzhabigamba,
shimũkutshikangua, ningui
ruama inukamba
(dukushuindzina,
kũnkũnandzina,
sezhũngandzina, zomandzina
duma tuũnpama) anzhankutsha
nekakuaga.
- Meme anzhũngandzina
nukamke shka kuagandzinamba
ankua, ashizha nanun ambina,
ningui guga kua akuiyũmpana
nekũnguashishunazhi.

**Umba gegamba
(SNSM) shka
ũntenukandzina
Bimi anguneka
awakuaga, zhinzhoma
zhanekungui nashka
minshangagangui
zhanekũnukamba
guaka zhanekũnuka**

2

**Shkandzina ũnzhina nazhi
shezhindzingonka nushi
zhindzinguasha awũnuka,
anzhengui ekũnzhanzhe
shamunkundzinangua
anzhakutshanka
nukuakua zhanũnka**

**Ima kangũmamba
zhanguashka nekakuaga
kũnzũnga:**

- Sajaru ũnzhina nazhi kuazha
nukuũnka zhiguiya, zhigũnkuna
zhanekanka nuka neru
memakima anzhengui
dzinekuwaye kakangunekũn
nukuakuaga zhanũnka.
- Umba ima kangũmamba mama,
saga, kuazhikuma,
kashimamandzina ekũnaru bima
iba dzinekũnka
kakũmakumanka nuka neru
anzhe dzinekũngui nukuwaye
mema kitamtshi aunazhi, akime
dzinayũngui nukuwaye
kakanguneka.
- Shka africazhanasanandzina,
temba iba nekandzina,
veredamba shamunku
nukandzina win ũzhintshiki
ũnzhina duma atua zhanũnka
zhigũntũnanka nukuakuaga
zhanũnka. Memambaru sajaru
bime dumatũakuaga, temba iba
nekandzinaru bime, kangũmaru
bime dumatua zhanũnka
kakashizhanka, iyakima
anzhakutsha zhanũnka.
- Dugamburu, kuima, gayandzina
zhinguiru tshikoshũn nukũrga
dzunahi kua azhi kakũzhiawi
ukuame agũni kinki ikuampana
awakuaga zhanũnka.

3

Meme azhi nekandzina, azhi dzineshi ukuameru ime nekakuaga

Meme guneka awazhingandzinaga, ejercitundzina win ime nekakuaga kakunzhunga:

- Ungumakunandzina, mamenuandzina anzertsha nanun ejercitundzina unka binumpana awega unzhina nanunka.
- Memeru shka kuazha nukamke, zhinzhoma tshitukamke, gaga dzashkamke tshikoshi ukuame anzhe dzinekunka.
- Zhinzhoma tshituwaye, dzinzhakukua auwaye, dzinunkua auwaye, zen zhibuana tshikuazha nukuwaye gobiernugaru memamdzinamba aguni gunekumpana awakuaga kunzhunga. Ime neshi kima azhinka nanunka nunka.

4

Meme azhi zhaneka awankamba unzhina gunekakuaga zhunga

- Sajandzina, shka africazhanasanandzina, temba iba nekandzina, kuimandzina, gayandzina, LGTBQ+ndzina, pueblumba kuagandzina imandzina kakuzhinguaga, azhi kakuzhiawunka kakuzhianka, tuni kakuzhinenka, kuka nazhi zhabien kakuzhiunuka zhisakaru zinguaka awakuaga kakunzhunga.
- Saja shezhang awega inkijintshanka nuka iyandzina win kima zhibunishi bima shango awakuaga nanuweru anzhe shango nekakuaga zhunga.
- Bimingu ime nunka guaka awakuaga neru mimi sajaga nukua awumkamba unanzhe gugamba ashunsha, anzhengui asheshisha, ekunanzhe shamunkundzina win zhibunishi anzhe munekunkua mekunzhanunka.
- Menandzina, sozhimburu wandua dzawa awankutuka, dzinguaka nanuweru iyazhinguiru nukua, ikua awakuaga zhanunka ni.

5

Sozhi, Kulimawa, kuimandzina, gayandzina duma atua auwaye shi kundza awakuaga zhanunka **Ima kangumamba zhanguashka ime zhangunekakuaga kunzhunga:**

- Bime awanshka dugamburu, kuima, gayandzina meme tshikoshunukerga dzunayun nanazhinga mema inguna guakun nukuakuaga zhanunka.
- Meme zhanekumpanuwanshka, ningui manguagakuaga kurtenka tuweru unzhina awunka tushisha, zhinzhoma tuwaye aguni shi kundzumpana nekakuaga.
- Kuimandzina, gayandzina aguni angunekumpana: Universidad zhinzhoma tshituwaye, iba dzinekuwaye, mulame iba nekega zhinzhoma tshituwaye, sajanzhe kunzhungambangu zhinzhoma she unkango nekuwaye shi kundza.

6

Shebungui terua, menandzina, kunguirakandzina dumatua awega zhina nanunka

- UNP, undua meme shka dumtua awunkandzinaga meme dumazhatua awegarua unzhina nanuwanshka mema shizha nekakuaga guakunte nukuakuaga kakunzhunga. Memeru shkuakin shka, ugin shka nanuwanshkaru unzhina duma tuakuaga kaguntuna auwaye.
- Ekunanguazi duma dzatua awega kashimama kakunka, ekunanzhe kangumamba unzhina mekin nanunka dzinkite, andzimbina, kakashanukua awunkandzina win dziwinkuma dzinekega dzunkukana dzinekunukamba memengui aguni dzinekungui nukuwaye kakanguneka.
- Sajandzina, shka africazhanasandzina, temba iba nekandzina unzhina duma tua wargua zhanekunuka mema zhinzhoma ampasi jun zhango nekakuaga.

7

Kuazha nukuramke azhi zhaneshi ukuame unzhina unzhina dumazhatuakuaga, memeru azhi zhaneshi ukuame

Meme kuaguramke duma zhatuunkandzinaru bime gunekakuaga kakunzhunga:

- Shka Parques Nacionalezhe nazhi iba nekandzina, kinzhazhi ukuame duma tuampana nekakuaga zhunga.
- Sajandzina, shka africazhanasandzina, temba iba nekandzina nen zhigunishi, unzhina rigawigandzina unte nuka duma tuakuaga, shka winen shkandzina unzhina mekin nazhi in dzimbina awunukuunka, ningui kangumamba dzinguga, antshikui dzineshi ukuame yamba guneka awakuaga zhanunka.
- Meme ima kangumamba sajandzina, shka africazhanasanandzina, temba iba nekandzina zidua duma zhatua dzinekuwaye shi kakundza zhanunka.

8

Azhi zhanekuwanishka unzhina shka angunekakuaga Departamenkumba, alcaldendzina nekama kakunzhunga:

- Shka kinzhazhi nukuwanishka unte nukuunka she angu, meme she kakuai nukuwanishka nawa kakunekunka she angu, bime kunzhazhi guneka nekunka shango, meme nekuwanishka shkanzheru unzhina kunzhunga neneru anzhe nanunka.
- Shka, ekunanzhe kangumarga mndzi kakantshitunsha, bingua nayawi kakuzhiuwanshka amkanguazi mimi kakanguneka zhanunka.

9

Ekunanzhe kanguma kakuzhitunsha, kangumanzhe zhinzhoma she kakango, aguni kanguma kakishana nekakuaga zhanunka

Ima kangumamba zhanguashka ime nekakuaga kunzhunga:

- Mulamengui kanguma aguni shanumpana, sajanzhe kanguma zhenaye kukuumpana dzinekuwaye, sajakin kuanka kanguma shangawumpana, kanguma kuka nazhi dzinguga awanka, ingui zhitunshumpana.
- Ima zhinzhoma zhanekunkamba ambunankaru, sajandzina Ettena Ennakandzinatuka, shka africazhanasandzinatuka, temba iba nekandzinatuka zhinzhoma ambunanka nukandzina ingui ampesijen tua awakuaga zhanunka.
- Saja Zenú, Inga, undua shkandzinanzhe kanguma mulamengui zhinzhomma she kangawumpana awakuaga zhanunka.

10

Sajandzina unkukuazha nukuega she dzunkango awanka nukamba aguni angunekumpana awakuaga zhunga

Meme nekima Ministerio del Interiorga zhinguiru imamba gunekakuaga kunzhunga:

- Saja ikuanka shembuta bunanka nuka, kangumamba ningui neka awega shizha nekama, shka ikuanka shembuta buna awanka nuka, shka angunekunka ambunanka nukandzina aguni shi kakundzumpana awakuaga zhanunka.
- Shkandzina ekunanguazi unzhina tshikuazha nukuega duma dzatua awanka nuka neru iyambangua aguni kakanguneka zhanunka

11

Kungui nanzhu zu zhana zhiguiyumpana neshi, yunkunka zhiyuntshi nekun nanega

Meme guneka awanka she andzingo awankandzina ime nekakuaga kakunzhunga:

- Kunguindzina win zu zhana zhiguiya zhanekunukamba; saja, shka africazhanasandzinamba, temba ibanekandzinamba, pueblumba kuagandzinamba unzhina guneka awakuaga kakashizhen nukuakuaga zhanunka.
- Kuimandzina, gayandzina, shka LGBTQ+ kunzhungandzina, shka africazhanasandzina, zhiyuntshiye kuzhihi ukuame zhisakanka guaken nukuakuaga.
- Ima zhinzhoma azhi zhaneshi ukuame minshangagangui guaka shango nekanka zhinguiru saja, shka africazhanandzina, temba iba nekandzina, shka kinzhazhi ukuame ikuagandzina win zhiwinkuma tuente nukuakuaga zhanunka ni.

Bunginguma
mukushena
awunegi
nunkambaru:
¿Ime guaka
zhanegashka
sajandzina
nimba
anguneka
awunka,
ime
guakaki
zhaneku?

Ima kangumaba zhanguashkaga
gegaru zesiwa nazhi, umba
bugui kuuyayengui duma tshui
angunekun nukuama kenzhemin.

Sajaru unzhina nazhi kuaga,
africazhanasanandzina, temba
iba nekandzinaru unzhina neshi
kuagandzina, unzhina ekuna nazhi
dzinekunka zhigaguntunanka
nanuweru memangua
kanzhakutshanka nukuakuaga
kenzhanunka.

Meme zhanguashkaga kima
dugamburu, kuima, gayandzina,
kanguirakandzina, shamunkundzina
zume tshikuazha nukuwaye
dumatuen nukuunka.

Sajandzina gegamba unte
nukandzina win zhigunishi ni
nekakuaga nanuweru anzhe
neka zhanunka, membru azhi
kakakutsha nanun nekega.

Mawiga kima kakinzhazhi
ukuame, wandua kakuzhiawi
ukuame, nunaye duma kakutuen
munukunkua. Memeru shka nazhi
duma tua, ekuna dzinegaye dzineshi,
ekunanzhe kangumamba tshikuazha
nukuwaye.

Traducido Por:
Julian Malo Barros.

Fotografías:
Colectivo de Escritores Casa Wiwa y
Comisión de Comunicaciones Zhimashai
OWYBT.